

ታህሳስ 25 ቀን 2009 ዓ.ም

ዳኞች፡- አልማው ወሌ

ሙስጠፋ አህመድ

አብርሃ መሰለ

አብዬ ካሳሁን

እትመት አሰፋ

አመልካች፡- አቶ ሀጋዚዘውደ VC በሌሎበት ችሎት ስላስቻለ የቀረበ የለም

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ራክብ ቸኮላ VC በሌሎበት ችሎት ስላስቻለ የቀረበ የለም

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ውሳኔ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ ለሰበር ሰሚ ችሎት ሊቀርብ የቻለው የትግራይ ብሔራዊ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 79704 ህዳር 23 ቀን 2008 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠውን ውሳኔ አመልካች በመቃወም ታህሳስ 21 ቀን 2008 ዓ.ም የተፃፈ 01 ገጽ የሰበር አቤቱታ ስላቀረቡ ነው፡፡

የክርክሩ አመጣጥም የአሁን ተጠሪ ክርክሩ በጀመረበት በትግራይ ብሔራዊ ክልል ኦፍላ ወረዳ ዓዲጉሎ ቀበሌ የመሬት ዳኝነት ከሳሽ በመሆን ለሰበር አቤቱታቸው ምክንያት የሆነውን በዓዲጉሎ ቀበሌ ዓዲጉሎ በተባለው ቦታ 1ኛ በምስራቅ ሻረው በርሀ፤በምዕራብ መንገድ፤በሰሜን ጥዑማይ ካህሳይ በደቡብ ሻረው በርሀ በሚያዋስኑት መካከል የሚገኝ እና 2ኛ በምስራቅ ታደገ ግርብቴ፤በምዕራብ ጣሰው አብርሃ፤በሰሜን መንገድ፤ በደቡብ ታደገ ግርብቴ በሚያዋስኑት መካከል የሚገኝ መሬት ተጠሪ በሽግሽግ የደረሳቸውን የእርሻ ይዞታ መሬታቸውን አመልካች በኃይል ተጠቅመው የያዙባቸው በመሆኑ ለቀው እንዲያስረክቡ እንዲወሰንላቸው ያቀረቡትን ክስ መሠረት ያደረገ ነው፡፡

አመልካችም በተከላሽነት ቀርበው አከራካሪው መሬት የሚች አባታቸው ይዞታ መሆኑን ገልጸው በህግ አግባብ በውርስ ያገኙት በመሆኑ መሬቱ በሽግሽግ ለተጠሪ ሊሰጥ አይገባም በማለት ክርክር አቅርቦዋል።

ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የዓዲጉሎ ቀበሌ መሬት ዳኝነትም አመልካች በክርክሩ መሬት ወራሽነት ማስረጃ ያወጡት መሬቱ ወራሽ የሌለው ለመሆኑ ተረጋግጦ ለተጠሪ ከተሸጋሸገ በኋላ ነው በማለት አመልካች መሬቱን ለቀው ለተጠሪ እንዲያስረክቡ ወስኗል።

በዚህ ውሳኔ ላይ አመልካች ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለአፍላት ወረዳ ፍርድ ቤት አቅርበው የነበሩ ሲሆን ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተው የወረዳው ፍርድ ቤትም ይግባኙ መልስ ሰጭን ያስቀርባል በማለት ሲያከራክር ቆይቶ አከራካሪው መሬት በህጋዊ ሽግሽግ ለተጠሪ የተሰጣቸው ጥር 29 ቀን 2007 ዓ.ም መሆኑንና አመልካች በክርክሩ መሬት የወራሽነት ማስረጃ ያወጡት ደግሞ የካቲት 19 ቀን 2007 ዓ.ም ለመሆኑ ካረጋገጠ በኋላ አመልካች አከራካሪውን የይዞታ መሬት በውርስ አግኝቻለሁ የሚሉት መሬቱ በሽግሽግ ከተሰጠ በኋላ በመሆኑ የመሬት ዳኝነት የሰጠው ውሳኔ የሚነቀፍ አይደለም በማለት አፅንቶታል።

አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት የሰበር አቤቱታ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቅርበው የነበሩ ቢሆንም የሥር ፍርድ ቤቶች ዳኝነት መሰረታዊ የህግ ስህተት አልተፈፀመበትም በማለት ሳይቀበል ቀርቷል።

ይህ የሰበር አቤቱታው የቀረበው የትግራይ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የሰጠውን ዳኝነት ለማስለወጥ ነው። መዝገቡ በሰበር አጣሪ ችሎት ተመርመሮ ለሰበር ሰሚ ችሎት እንዲቀርብ በመወሰኑ ተጠሪ መስከረም 09 ቀን 2009 ዓ.ም የተፃፈ መልስ ያቀረቡ ሲሆን አመልካችም ጥቅምት 28 ቀን 2009 ዓ.ም የተፃፈ የመልስ መልስ በማቅረብ የጽሑፍ ክርክራቸውን አጠናቀዋል።

ክርክሩ በዚህ አግባብ ተጠናቋል። እኛም መዝግቡን መርምረናል። እንደመረመርነውም ለክርክር መነሻ የሆነውን መሬት አስመልክቶ ለአሁን ተጠሪ ይገባል ተብሎ የተወሰነው ባግባቡ ነው ወይስ አይደለም? የሚለው ጭብጥ ምላሽ ማግኘት ያለበት መሆኑን ተገንዝበናል።

በመሠረቱ የፍትሐብሔር ክርክሮች ሲነሱ ምላሽ ለመስጠት የግራቀኙን ክርክር መሠረት በማድረግ ባግባቡ በማጣራት ተገቢውን ማስረጃ መርምሮ መወሰን ይገባል። የሥር የመሬት ዳኝነትም ሆነ ወረዳ ፍርድ ቤት ለውሳኔው መሰረት ያደረጉት ግራቀኙ ወገኖች ያቀረቧቸውን ማስረጃዎች በመመልከት ነው። በዚህ ረገድ ከሥር መዝገቡ መገንዘብ እንደቻልነው አከራካሪው መሬት ለተጠሪ በሽግሽግ ከተሰጠ በኋላ አመልካች የወራሽነት ማስረጃ ያወጡ መሆናቸው፤

ለተጠሪ አከራካሪው መሬት በተሰጠበት ወቅትም ተቃዋሚ ካለ እንዲቀርብ ጥሪ ተደርጎ እንደነበርና አመልካች በወቅቱ ሳይቀርቡ ቆይተው መሬቱ ለተጠሪ ከተሰጠ በኋላ ወራሽ መሆናቸውን አረጋግጠው ማስረጃ ማቅረባቸውን በማረጋገጥ የሥር ፍርድ ቤቶች አከራካሪው መሬት ለአመልካች የማይገባ ስለመሆኑ ወስነዋል።

በትግራይ ብሔራዊ ክልል የገጠር መሬት አስተዳዳሪ አዋጅ ቁጥር 239/2006 አንቀጽ 14(8) እንዲሁም ይህንን አዋጅ ለማስፈፀም በወጣው ደንብ ቁጥር 85/2006 አንቀጽ 22(1)(ሀ) ሥር እንደተመለከተው ወራሽ የሌለው መሬት በቀበሌው የገጠር መሬት አስተዳደር ኮሚቴ መሬት ለሌላቸው ይሸጋገራል በማለት ደንግጋል። በዚሁ ደንብ አንቀጽ 21(8) ሥር እንደተመለከተው ከሽግግ በኋላ የሚቀርብ አቤቱታ ከመሬት ዳኝነትና ከፍርድ ቤት ውሳኔ ውጭ ተቀባይነት እንደሌለው ደንግጋል። የእነዚህ ድንጋጌዎች ጣምራ ንባብ የሚያስረዳው አንድ የገጠር መሬት ባለይዞታ የሞተ እንደሆነ መሬቱ ያለውራሽ ስለመቅረቱ ተገቢ ማጣራት በማድረግ እውነትም ወራሽ የሌለው ሆኖ የተገኘ እንደሆነ መሬት ለሌላቸው የቀበሌ ነዋሪዎች በሽግግ ሊሰጥ የሚገባ መሆኑን፤ መሬቱን ከማሸጋሽጉ በፊት የቀበሌ ገጠር መሬት አስተዳደር ኮሚቴው መሬቱ ወራሽ ያለው እንደሆነ ተገቢ ማጣራት ማድረግ ያለበት ሆኖ በዚህ ሂደት አልፎ የተሸጋገጠ መሬት ይመለስልኝ የሚል አቤቱታ በመርህ ደረጃ ተቀባይነት የሌለው መሆኑን በልዩ ሁኔታ በመሬት ዳኝነት አካል ወይም በፍርድ ቤት ከተወሰነ ተቀባይነት ሊኖረው እንደሚችል የሚያስረዳ ነው። ስለሆነም አንዴ ወራሽ የለውም ተብሎ በሽግግ የተሰጠ መሬት በመሬት ዳኝነት ውሳኔ ወይም በፍርድ ቤት ውሳኔ አርፎበት ወራሽ የሆነ ሰው ከመጣ አቤቱታ ቀርቦበት በሽግግ ያገኘው ሰው ሊለቅ እንደሚችል የትግራይ ብሔራዊ ክልል የገጠር መሬት አስተዳዳሪ አዋጅ ቁጥር 239/2006ን ለማስፈፀም ከወጣው ደንብ ቁጥር 85/2006 አንቀጽ 22(1)(ሀ) ድንጋጌ መገንዘብ የሚቻል ነው። አመልካች አሁን በያዙት የወራሽነት ማስረጃ መነሻነት በመሬት ዳኝነት ወይም በፍርድ ቤት ውሳኔ በአከራካሪው መሬት ላይ ወራሽ ሊሆኑ የሚችሉ ከሆነ መሬቱ አንዴ ለተጠሪ በሽግግ ተሰጥቷል ተብሎ መብታቸውን መንፈግ ከክልሉ የገጠር መሬት አስተዳደር ህግ ዓላማና መንፈስም አንፃር ሲታይ ተቀባይነት ያለው አይደለም። የሥር ፍርድ ቤቶች አመልካች በክርክሩ መሬት የወራሽነት ማስረጃ ማውጣታቸውን ግንዛቤ ከወሰዱ በኋላ የወራሽነት ማስረጃ በፍርድ ቤት የተሰጣቸው ቢሆንም መሬቱ ከተሸጋገጠ በኋላ የቀረበ የወራሽነት ማስረጃ ውሳኔ ተቀባይነት የለውም ማለታቸው የክልሉን የገጠር መሬት አስተዳደር ህግ ድንጋጌዎች ያላገናዘበ በመሆኑ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አግኝተዋል። አመልካች የያዙት የወራሽነት ማስረጃ ለማስረጃነት የሚያገለግል በመሆኑ ተጠሪ ጋር ክርክር ሊደረግበት የሚገባውና ሊስተባበልም የሚችል ነው። ከዚህ አንፃር በጉዳዩ ላይ ተጠሪ የሚያቀርቡት ክርክርና ማስረጃ አመልካች ካቀረቡት የወራሽነት ማስረጃ ጋር ተገናዝቦ ሊመረመር የሚገባው ነው። ይሁን እንጂ በጉዳዩ ላይ

ዳኝነት የሰጡት የሥር ፍርድ ቤቶች ጉዳዩን በዚህ አግባብ ተመልክተው ያስተናገዱት ሳይሆን አመልካች የወራሽነት ማስረጃ ያቀረቡት መሬቱ ከተሸጋሽገ በኋላ ነው በሚል ምክንያት ብቻ አመልካች አከራካሪውን መሬት መውረስ የሚገባቸው ወይም የማይገባቸው ስለመሆኑ ሳይጣሩ መሬቱን ለተጠሪ እንዲያስረክቡ መወሰናቸውን ከመዝገቡ ተገንዝበናል። ስለሆነም ተከታዩን ወስነናል።

ው ሳ ኔ

1. በዓዲጉሎ ቀበሌ የመሬት ዳኝነት አካል ተወስኖ በአፍላ ወረዳ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 12291/07 መስከረም 06 ቀን 2008 ዓ.ም በዋለው ችሎት እንዲሁም በክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 79704 ህዳር 23 ቀን 2008 ዓ.ም ተቀባይነት ያገኘው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348(1) መሠረት ተሸራል።
2. በመሆኑም አመልካች የያዙት የወራሽነት ማስረጃ በክርክሩ መሬት ላይ የሚሰጣቸው መብት ምን እንደሆነ ተጠሪው አመልካች ባቀረቡት የውርስ ማስረጃ ላይ ያላቸው ክርክርና ማስረጃ እንዲያቀርቡ በማድረግ ከግራቶኝ ክርክርና ማስረጃ አንፃር ጉዳዩን ካጣራ በኋላ አከራካሪው መሬት ለአመልካች በውርስ ይገባቸዋል ወይስ አይገባቸውም? በሚለው ጭብጥ ላይ ተገቢውን እንዲወስን የዚህ ችሎት ውሳኔ ቅጅ ለዓዲጉሎ ቀበሌ መሬት ዳኝነት ይተላለፍ ብለናል።
3. በዚህ ችሎት የወጣ ወጪና ኪሳራ ግራቶኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዝገቡን ዘግተናል። ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።